

Gyulai József Emléktábla Szülőhelyén

Josef Gyulai Memorial Plaque at his Birthplace

Az elismerés újabb mérföldkövéhez ért Gyulai József életpályájának¹ méltatása 2023. április 28-án Hódmezővásárhelyen. A munkahelyen, a KFKI-ban avatott Emléktábla² most szülőházának homlokzatán elhelyeztetel gyarapodott. A város mindenkori vezetésének és neves szülöttének harmonikus, kölcsönös tiszteleten alapuló együttműködése számtalan példával érzékeltethető. Engedje meg a Tisztelt Olvasó, hogy most csupán a változó politikai környezetben élő várost méltassam azzal, hogy szülöttét 2008. augusztus 21-én díszpolgárrá avatta, majd 2014. február 1-jén megalapította a *Gyulai József Természettudományos Műhelyt* és most Dr. Berényi Károly alpolgármester, Fejes Péter és Gyutay Katalin képviselők előterjesztésére a szülőházon Emléktábla avatására kerülhetett sor a város 2023. március 30-án tartott Közgyűlése értelmében. Az emléktábla avatását megelőzően a Városháza Dísztermében Márki-Zay Péter polgármester üdvözölte a megjelenteket és méltatta a város Bethlen Gábor Gimnázium egykori diákjának (1943-1951) és tanárának (1955-1956) életét, érdemeit és munkásságát, külön köszöntve Gyulai József közvetlen leszármazottját, leányát, Zsófiát. Ezt követően díszvendégek, megszólalók Gyulai József sokszínű életének egy-egy epizódjához, oldalához, érdeklődési köreihez kötődő apró élményeket, tapasztalatokat elevenítettek fel sajátos, egyéni látásmóddal. Nehéz lenne ezeket részleteiben – sőt felelőtlenség lenne még megpróbálni is – visszaadni. A krónikás így maradjon a tényeknél és sorrendnél.

- Szabó Gábor a Szegedi Tudományegyetemért Alapítvány Kuratórium, valamint a Magyar Innovációs

Szövetség elnöke az Almamáterhez (1957-1970) való kapcsolódást és az ünnepelt emberi sokoldalúságát méltatta.

- Illy József³ az Einstein-hagyaték kurátora, a gyermekkori osztálytárs szemével, tapasztalataival, emlékeivel idézte vissza közös életük egykori eseményeit. A gyakran hivatkozott „Juszuf” becenév még számomra is „forrásértékű” volt.
- Márki-Zay János nyugalmazott matematika-fizika szakos tanár, aki egyrészt visszatekintett Hódmezővásárhely múltjára, másrészt a városban szervezett XXXVI. Országos Középiskolai Fizikatanári Ankét és Eszköziállítás címmel 1993-ban szervezett rendezvényre, ahol Gyulai József beszélt az 1956. november 4-én komponált Gyászinduló történetéről.
- Ormos Pál a Magyar Biofizikai Társaság és az Eötvös Loránd Fizika Társulat (ELFT) jelenlegi elnöke meleg szavakkal méltatta Gyulai József tudományszervezői készségét és széleskörű tájékozottságát, amelyet az ELFT elnökeként az 1999-2003 periódusban (is) meggyőzően bizonyított.
- Pécz Béla az Energiatudományi Kutatóközpont Műszaki Fizikai és Anyagtudományi Intézet igazgatója – mint jelenlegi utód – méltatta az ünnepelt emberi tulajdonságait és iskolateremtő adottságait, képességeit, eredményeit.
- Drozdy Győző a Magyar Mérnökakadémia, a Gábor Dénes-díjat alapító NOVOFER Alapítvány és tudományos tevékenységének mentoraként méltatta Gyulai József emberi nagyságát és a tudományos tevékenység alázatát szolgáló munkáját.

Az ünnepség résztvevői: Elöl, középen: Gyulai Zsófia, Jobbra: ?, ?
Hátul, balról jobbra: Francisztiné Molnár Erzsébet, Illy József, Vásárhelyiné Elek Márta, Naggyörgy Ágnes, Berényi Károly, Ormos Pál, Márki-Zay Péter, Márki-Zay János, Tóth László, Szabó Gábor, Drozdy Győző, Pécz Béla

¹ Tóth László: Gyulai József (1933-2021). Anyagvizsgálók Lapja. 2021/II. 79-80. old. https://avilap.hu/view_article.jsp?article=1197 (megtekintve: 2023.06.28.)

² Bársony István, Bendzsel Miklós, Gyulai József emléktábla avatásának beszédei: Anyagvizsgálók Lapja, 2022/IV. 75-78. old. https://avilap.hu/view_publication.jsp?year=2022&page=4 (megtekintve: 2023.06.28.)

³ Gyulai József Természettudományos Műhely átdó 1. rész: <https://www.youtube.com/watch?v=RpBiaLwKmzg> (megtekintve: 2023.06.28.)

- Tóth László Gyulai József életrajzi könyvének „Beszélgetőtársa” a közösen eltöltött napok emlékfószlányainak felidézése mellett hangsúlyozta azon reményét, hogy a Díszteremben ülő fiatalok közül idővel bizonyára lesznek olyanok is, akik majdan „ugyanígy méltóvá válnak az ünneplésre” itt, ebben a teremben.

Az egyes felszólalásokat Benkő Brigitta és Fejes Péter szavai kötötték össze, felidézve az ünnepeltet, Gyulai József Gyászindulójának akkordjait és verseit. A rendezvény ezen részét a moderátor, Cseuz Judit ill. Márki-Zay Péter polgármester foglalta igazi keretbe.

Az ünnepség első, a Díszteremben szervezett részét kötetlen baráti beszélgetés zárta. Ezt követően a szülőháznál (lásd a hivatkozott életrajzi könyv⁴ 183. oldalát) folytatódott a megemlékezés Márki-Zay Péter polgármester közvetlen, az elismerést és a város büszkeségét érzékeltető szavaival. Az Emléktábla avatását közvetlenül megelőző méltatást a Magyar Tudományos Akadémia elnöke, Freud Tamás felkérésére a Műszaki Tudományok Osztályának jelenlegi elnöke, Józsa János tolmácsolta elődjének, aki e tisztséget 2004-2011 közötti periódusban töltötte be. Szavai oly híven adták vissza az ünnepelt karakterét, emberi vonásait, hogy hadd idézzem szó szerint az elhangzottakat.

„Tisztelt emlékező Közösség!

Akinek most a szülőháza falán emléktáblát avatunk: a tavaly előtt 88 éves korában hunyt el Gyulai József, Széchenyi-díjas fizikus, az MTA rendes tagja, volt osztályelnöke, a Műegyetem professor emeritusa. Tudósnemzedékek sorának nevelője, mindannyiunk Gyulai Jósakája. Egy ember, aki megvetette lábát ezen a földön, mint polihisztor (én Kós Károlyról és Hermann Ottórol tudom még, hogy az volt), a reneszánsz ember. Általánosan kivételes tehetsége már gyerekkorában megnyilvánult, mind nyelvérzékében, mind művészetekben és a természettudományokban. Tanárainak, mentorainak nem egyszer szinte túlradó, így pályaválasztását majdhogynem megnehezítő, szeretetét élvezte. De mindenben fölülemelkedett erős egyénisége, ami egy csodálatos, gazdag életpályát eredményezett, egyedi sokszínűséggel, világgraszoló eredményekkel. Műveltsége az értelmiségi lét példaképe volt és marad, iránymutatás mindahányunknak, olyan, ami nélkül nem létezhetnek igazi egyetemek, és a nemzet tanácsadói szerepét betöltő tudományos akadémiák. Különösen nem az általa sugárzott jó hangulat és vidámság nélkül.

Józsa János
rektor emeritus, az MTA
Műszaki Tudományok
Osztályának elnöke

Az Emléktábla és avatásán résztvevők egy csoportja
jobbról-balra: ?, ?, Bálint Erzsébet (Várkonyi Zoltánné) és mögötte a férje,
Márki-Zay Jánosné, Márki-Zay János, Józsa János, Márki-Zay Péter,
Gyulai Zsófia, Ormos Pál, Tóth László, Illy József,
Naggyörgy Ágnes, Berényi Károly

Jómagam azért állhatok most itt, mert abban a megtisztelő szerencsében részesültem, hogy abban az elnöki székben ülhetek a Magyar Tudományos Akadémia Műszaki Tudományok Osztályán, ahol nem is olyan régen 6 évig Jóska ült. Elnökelődjei színvonalas munkáját folytatva vitte az osztályt, és jómagam, tagtársaimmal együtt tőle leshettem el, hogyan is kell tanult emberek ilyen sokszínű közösségét egybefogni. Köszönet érte!

... és köszönjük mindazt, amit a Műegyetemért tett, a Kísérleti Fizikai Tanszék tanszékvezetésével, tehetségek sorának kibontakoztatásával, az egyetem tudományos minőségének rendületlen emelésével, szellemiségében ötvözve a fizikusi és mérnöki szemléletet, meg mindazt, amit tanulmányai és kutatómunkája során magában fölhalmozott, itthon, és külföldön. Éljenjárom külföldi tudományos műhelyekben, ahol élete során megfordult, tudását bővítette, de egyúttal a befogadó intézményt is okította. Azonban mindebben volt egy fontos, állandó elem, ritka a törekvő magyar világban: mindig hazatért!

Hallgatóságát az egyetemi előadótermekben, akadémiai közösségekben, de nem utolsó sorban a társasági életben egyaránt lenyűgözte, mindezt prózai és zenei költeményeivel fűszerezve. Ki ne emlékezne osztályelnöki búcsújára, aminek befejezésül saját komolyzenei szerzeményeivel ajándékozott meg bennünket. Az Akadémia melyik tudományos osztályának adatott valaha is meg ilyen?

Megható, de egyúttal fölemelő visszahallgatni a Kossuth rádióban vele 2013-ban készült interjút, életútról, tudományról, zenéről, szerzeményeinek kéziratok formából digitális technikával való, maradandóságot biztosító átírásáról.

Én is azok közé tartozom, akik nem tudták róla, hogy Arany János Walesi bárdok c. művét egyebek közt ő is átültette angolra, a Wales-iek nagy öröme. Egy időben sokat jártam az Oxford-i egyetemre, és a 2000-es évek elején ottani professzor barátom elvitt egy Wales-i körútra. Egyszer csak Montgomeryben találtam magam, rögtön eszméltem, és kapásfordításban fölmondtam professzor barátomnak a verset, persze rímelés nélkül. Micsoda sikerem lett volna, ha Jóska fordításával villanthattam volna egyet!

... végül, hadd idézzem föl Jóska egy különleges, de sokunkban örök emléket hagyó szokását: ha valakitől különlegesen

⁴ Gyulai József: Ifjan-Éretten-Éltesen. Beszélgetőtárs: Tóth L. 2012. 10., 84., 100. oldalak.

egyedi gondolatot, megjegyzést, kijelentést hallott, azt egy forgalomból már kivont apró egyforintossal jutalmazta. Nekem három ilyen pénzérmém van, őrzöm is rendszeren őket, el is hoztam őket magammal, lélek- és szíverősítőnek. Meg viszem tovább, ahogy mindahányan ezt tesszük, emléket, szellemiségét az utókorok megőrizve, saját tanítványainkra átörökítve. Őrizze emléket számunkra sokáig szülőháza falán ez a tábla! A tábla melletti asztalra tettem egy kupac 1 forintost, a mai nap emlékeként vigyen jó szívvel mindenki magával egyet”.

A „Gyulai-forint” az Emléktábla avatásánál

A beszédet követően Márki-Zay Péter, Gyulai Zsófia és Berényi Károly leplezte le az Emléktáblát, és helyezte el a tisztelet ünnepélyes virágait.

A Gyulai József Emléktábla szülőházán, Hódmezővásárhely, Kálvin tér 2., 2023. április 28.

A szülőháznál tartott rendezvényt az előterjesztők egyike, Fejes Péter zárta, Gyulai József egyik, a Nyugati Tó című versével.

Végül engedje meg a Tisztelt Olvasó, hogy idézzek Józsa János gondolataiból „...Jóska egy különleges, de

sokunkban örök emléket hagyó szokását: ha valakitől különlegesen egyedi gondolatot, megjegyzést, kijelentést hallott, azt egy forgalomból már kivont apró egyforintossal jutalmazta...” Ezt mi mindnyájan megélhettük és valóban örök emlékként magunkban hordozhatjuk azt a forintot, amelynek „kollekcióját” beszédének megtartása előtt sokak kíváncsiságára az asztalra helyezett.

A rendezvényt Fejes Péter Gyulai József egyik versével zárta, a képen balról-jobbra: Fejes Péter, Huszár Sára és lánya, Márki-Zay János, Ormos Pál, Márki-Zay Péter, Józsa János, Pécz Béla, Seres Zoltán, Drozdy Győző

Őszintén kívánom minden résztvevőnek, hogy rápillantva saját „Gyulai forintjára” jó erőben és egészségben még hosszú ideig idézhesse fel az együtt töltött néhány óra eseményeit, Hódmezővásárhely önkormányzata pedig büszkén gondolhasson vissza városának történetéhez kötődő ezen „ereklyéjére”.

Tóth László

ANYAGVIZSGÁLÓK LAPJA ÚJRA NYOMTATOTT VÁLTOZATBAN

16 év után újra kézbe vehetik

az olvasók

az Anyagvizsgálók Lapját!

A lap újjászerveződött csapatának köszönhetően az első nyomtatott verzió **2022-től** elérhető.

A **nyomtatott kiadvány negyedévente** – teljesen megegyező tartalommal, mint az online letölthető számok – **előfizetéses formában** jelenik meg.

Amennyiben igényt tartana rá, kérem jelezze a MAROVISZ felé az alábbi email címen:

marovisz@marovisz.hu

